

Supplement til analyse af specialpædagogisk støtte på dagtilbudsområdet

I budgetforliget 2020 blev det besluttet, at der skulle foretages en analyse af støttepædagogfunktionen: "Spørgsmålet om støttepædagogfunktionen evalueres i 2020 for at vurdere, om der skal ske ændringer".

Der er gennemført en kvantitativ analyse, som blev præsenteret for Børne- og Undervisningsudvalget d. 21. september 2020. Den kvantitative analyse viser først og fremmest, hvordan børn i dagtilbud støttes gennem støttepædagog, via specialgrupper og via specialbørnehaver, men belyser i mindre grad, hvorvidt ressourcerne kunne anvendes mere hensigtsmæssigt for at imødekomme behovene hos børn i dagtilbud.

Som opfølgning på den kvantitative analyse, har Center for Dagtilbud og Uddannelse (CDU) og Center for Børn og Forebyggelse (CBF) derfor udarbejdet et supplement til den kvantitative analyse. Dette supplement baserer sig på en kvalitativ dataindsamling og har til formål at supplere analysen med perspektiver fra de faggrupper, som varetager indstilling, visitation og udførende funktioner på det specialpædagogiske område med henblik på at afdække, hvorvidt ressourcerne på det specialpædagogiske område, herunder støttepædagoger og specialgrupper, kan anvendes mere hensigtsmæssigt.

Den kvalitative dataindsamling blev gennemført i forbindelse med en temadag med deltagelse af dagtilbudslederne i Ishøj Kommune samt medarbejder- og ledelsesrepræsentanter for CBF's støtte- og ressourcepædagoger, tale-/hørekonsulenter og psykologer samt visitationsudvalg. Overskriften for temadagen var: "*Analyse af specialpædagogisk støtte til børn i dagtilbud i Ishøj Kommune – hvordan bruger vi ressourcerne bedst?*".

Udfordringer og muligheder i arbejdet med specialpædagogisk støtte til børn i dagtilbud

Det fremgik af drøftelserne på temadagen, at både dagtilbudslederne og de forskellige faggrupperepræsentanter fra CBF generelt sætter stor pris på det tværfaglige samarbejde, der i dag praktiseres mellem CDU og CBF. Mange af de udfordringer, som blev beskrevet på temadagen, udspringer blandt andet af et ønske om endnu mere og endnu tættere samarbejde mellem de forskellige faggrupper i CDU og CBF.

Udfordringerne i arbejdet med specialpædagogisk støtte til børn i dagtilbud udspringer dog også af en række uhensigtsmæssigheder i den styringsmodel, som den specialpædagogiske støtte er omfattet af.

Udarbejdelse af pædagogisk psykologisk vurdering (PPV)

Der blev på temadagen peget på udfordringer, som omhandler praksis for udarbejdelse af pædagogisk psykologisk vurdering (PPV) i forbindelse med indstilling til specialpædagogisk støtte. Den nuværende styringsmodel for specialpædagogisk støtte til børn i dagtilbud indebærer, at indstillings- og visitationspraksis i CBF i forbindelse med visitation til alle typer af specialpædagogisk støtte på dagtilbudsområdet omfatter krav om, at der er udarbejdet en PPV. Det til trods for, at der i lovgivningen kun er beskrevet krav om udarbejdelse af PPV i forbindelse med indstilling til specialpædagogisk bistand til skolestartere og skolesøgende børn.

Udarbejdelse af PPV er tidskrævende – både for psykologerne i CBF, som skal udarbejde undersøgelserne og for dagtilbuddene, som skal levere beskrivelser af barnet. Der kan konstateres et væsentlig forhøjet arbejdspress hos psykologerne i efteråret, hvor langt de fleste PPV'er skal udarbejdes – hvilket medfører mindre tilstedeværelse i dagtilbuddene. Der blev i temadagens drøftelser peget på muligheder for at udnytte de res-

sourcer, der i dag anvendes til udarbejdelse af PPV, anderledes til gavn for børn med behov for specialpædagogisk støtte.

Indstilling og visitation til specialpædagogisk støtte

Den nuværende styringsmodel indebærer, at dagtilbuddene kun kan indstille til specialpædagogiske støttepædagogforløb og plads i specialgruppe én gang årligt. Det er blandt andet problematisk, hvis barnets behov for støtte først bliver tydeligt umiddelbart efter deadline for indstilling til støtteforløb. Det skal dog bemærkes, at der i sådanne tilfælde i samarbejde mellem CBF og dagtilbuddet etableres alternative løsninger, som kan støtte barnet i perioden frem til næste visitation til specialpædagogisk støtte.

Nogle af dagtilbudslederne beskriver desuden, at de i et vist omfang mangler viden om, hvilke typer af specialpædagogisk støtte, det enkelte barn bør indstilles til – og at dette er en hæmsko i indstillingsprocessen. Der gives i et vist omfang udtryk for et ønske om tættere inddragelse i visitationsprocessen fra dagtilbudslederne.

Den aktuelle praksis omkring visitation til specialpædagogisk støtte medfører tillige - som vist i den kvantitative analyse - at der i en andel af indstillingerne gives afslag på specialpædagogisk støtte. I perioden 2017-2019 er der i gennemsnit foretaget 26 indstillinger¹ til specialpædagogisk støtte årligt, og der er i gennemsnit givet 8 afslag årligt. Det svarer til, at der er givet afslag på 29 pct. af indstillingerne.

Det kan være en vanskelig udfordring for dagtilbuddene at iværksætte alternative indsatser, når der gives afslag, ligesom der ligger en opgave for dagtilbuddet i at håndtere forældrenes bekymring og utilfredshed med afslaget. Den nuværende praksis for visitation til specialpædagogisk støtte – særligt i forbindelse med ventetid på iværksættelse af støtte og i forbindelse med afslag – har således en direkte indflydelse på dagtilbuddenes muligheder for at planlægge den pædagogiske hverdagspraksis, så alle børnenes behov tilgodeses. Det kan betyde, at dagtilbuddene i perioder må bruge ressourcepædagogfunktionen til at håndtere disse situationer.

De specialpædagogiske støttetilbud

Hvad angår den nuværende organisering af de specialpædagogiske støttetilbud blev der på temadagen peget på nogle konkrete udfordringer i forhold til de enkelte typer af støtte:

Støttepædagogforløb i dagtilbuddene:

Der tilbydes kun én type støttepædagogforløb (hvor barnet får tilknyttet en støttepædagog 10 timer ugentligt i et år). Dermed er der ikke mulighed for at skrue op og ned i støttens intensitet alt efter barnets behov. Ej heller er der mulighed for at visitere til støtte i kortere perioder end et år. Derved bliver det ikke muligt at tilpasse støttetilbuddet til det enkelte barns aktuelle behov.

Dagtilbudslederne påpegede desuden, at det kan være en vanskelig logistisk øvelse at få udnyttet støttepædagogtimerne således, at de kun bruges når barnet er til stede i dagtilbuddet. Støttepædagogfunktionen opleves desuden ikke som tilstrækkeligt sammentænkt med den nye styrkede pædagogiske læreplan og ambitionerne om "læring hele dagen". Samtidig opleves det af nogle af dagtilbudslederne som problematisk, at

¹ Opgørelsen omfatter indstilling til støttepædagogforløb og indstilling til specialgruppe.

de specialpædagogiske kompetencer (støtte- og ressourcepædagogerne) ikke forankres decentralt i dagtilbuddene, men i stedet er forankret i CBF.

Specialgruppe:

Specialgruppen er sammensat af børn, som alle har relativt omfattende specialpædagogiske støttebehov. Specialkontekster bestående udelukkende af børn med store vanskeligheder kan skabe gruppedynamikker, som gør det svært at "løfte" det enkelte barn. Det er samtidig en udfordring at etablere pædagogiske læringsmiljøer, hvor børnene kan spejle sig i deres kammerater uden for specialgrupperne.

Specialiserede dagtilbud (§32):

Børn med en betydeligt og varigt nedsat psykisk, social og/eller fysisk funktionsevne eller en gennemgribende udviklingsforstyrrelse som i omfattende grad hæmmer deres trivsel og udvikling tilbydes plads i et specialiseret dagtilbud. De fleste børn² er indskrevet i specialiserede dagtilbud, som ligger langt fra deres lokalområde, idet der ikke findes tilstrækkeligt mange relevante tilbud i lokalområdet. Det begrænser børnenes muligheder for at danne lokale netværk og få en tilknytning til lokalmiljøet.

Desuden blev der peget på, at Ishøj kommune mangler tilbud til børn med store emotionelle, sociale og adfærdsmæssige vanskeligheder. Disse børn inkluderes i dag i de almindelige dagtilbud med ekstra støtte eller i specialgrupperne.

Ønsker om øget grad af tværfagligt samarbejde og sparring om hverdagspraksis i dagtilbuddene

Generelt blev der på temadagen peget på, at mulighederne for tværfaglig sparring mellem dagtilbuddene og CBF's medarbejdere ikke altid er tilstrækkelige – eksempelvis er det et generelt ønske, at psykologerne får mere tid afsat til tilstedeværelse i dagtilbuddene. Endvidere blev det nævnt, at samarbejdet til tider kan være præget af manglende kendskab til hinanden på tværs af faggrupper i CDU og CBF. Der beskrives blandt andet et ønske om en større grad af fælles sprog på tværs af faggrupperne. Der efterlyses desuden bedre muligheder for supervision fra psykologerne i CBF (gerne sammen med støtteressourcepædagogerne når der er samarbejde om et barn eller en børnegruppe), en større grad af tilstedeværelse fra fys-/ergo-terapeuterne i de tværfaglige sparringsrum, samt fælles ledermøder på tværs af CBF og CDU.

Opmærksomhed på overgange i barnets liv

På temadagen blev der peget på forhold, som set fra et børneperspektiv, kan være en væsentlig udfordring, nemlig omfanget og karakteren af overgange i barnets liv. De børn, der tilbydes allerflest overgange, er de børn, som har allersværest ved overgange. Bekymringen vedr. overgange blev både beskrevet generelt som en bekymring for, at der er *for* mange overgange i livet for de børn, som modtager specialpædagogisk støtte i dagtilbudsalderen – og mere specifikt i forhold til børnenes overgang fra dagtilbud til skole. Der blev i den forbindelse efterlyst et øget samarbejde mellem dagtilbud og skole i forbindelse med særligt de sårbare børns skolestart. Det blev desuden beskrevet som dilemmafyldt ikke at vide nok om, hvilke tilbud der kan være gode for barnet i overgangen til eksempelvis skole. Det bemærkes, at CDU er i gang med at udvikle nye metoder og samarbejder om at skabe bedre sammenhænge i overgangen fra børnehave til sfo og skole for alle børn. Her kan særlige indsatser for sårbare børn med fordel tænkes ind.

² Der skal bemærkes, at der er tale om meget få børn. I perioden 2017 til 2019 har i alt 7 børn med bopæl i Ishøj Kommune været indskrevet i et specialiseret dagtilbud.

Opmærksomhed på forældrenes oplevelse af samarbejdet

Endelig blev der på temadagen peget på udfordringer i styringsmodellen for de specialpædagogiske støtte-tilbud set fra et forældreperspektiv. I forbindelse med indstillingsprocessen rettes der fokus mod barnets vanskeligheder – med det formål at få tildelt støtteressourcer til barnet. Det risikerer at påvirke forældrenes forståelse af deres barn. Hvis der så gives afslag på ansøgning om specialpædagogisk støtte til barnet, efterlader det forældrene i en endnu mere vanskelig situation. Der blev på temadagen peget på, at *for* mange forældre oplever, at der gives afslag på indstilling til støtte. Som tidligere nævnt er der i perioden 2017-2019 i gennemsnit givet 8 afslag på indstillinger til specialpædagogisk støtte årligt.

Samtidig blev der givet udtryk for, at børn, som visiteres til et specialpædagogisk støttetilbud (og deres forældre) generelt møder (for) mange forskellige fagpersoner, og at der kan komme til at sidde mange fagpersoner om bordet over for "svage" forældre.

Den videre proces

På temadagen fremkom en lang række perspektiver på mulige løsninger på de udfordringer, som er beskrevet ovenfor. Nogle perspektiver peger på styringsmæssige udfordringer omkring eksempelvis indstillings- og visitationspraksis samt PPV'er, mens andre af deltagernes refleksioner retter sig imod mere komplekse emner såsom organiseringen af det tværfaglige samarbejde mellem CDU og CBF samt udvidelser eller justeringer af tilbudsviften til børn og familier i Ishøj Kommune.

Den kvantitative analyse såvel som ovenstående perspektiver har ikke i sig selv skabt grundlag for at udarbejde et endeligt forslag til en ny model for specialpædagogisk støtte til børn i dagtilbud. En eventuel ændring kan få stor betydning for den måde, som børn med specialpædagogiske støttebehov får støtte på såvel som for dagtilbuddenes og CBF's arbejdsform. Det er derfor vigtigt, at en kommende model for specialpædagogisk støtte er omhyggeligt gennemarbejdet, og at forældrene til de børn, som har brug for støtte, inddrages i processen. CDU og CBF vil derfor i løbet af foråret 2021 sammen med dagtilbudsledere og medarbejdere fra CBF arbejde videre med de perspektiver, som fremkom på temadagen, og udarbejde mere konkrete forslag til de fremtidige tilbud om specialpædagogisk støtte på dagtilbudsområdet, herunder den fremtidige styring og organisering af området samt samarbejdet herom.